

VAN NU naar vroeger

LITERATUURGESCHIEDENIS IN EEN NIEUW JASJE

AUTEUR: NINET KAIJSER // PO / VO Ab

'Op mijn school gaan we literatuurgeschiedenis aanpakken. Tijd voor een nieuw jasje! Dat nieuwe jasje moet alleen nog vorm krijgen. Wie kan me daarbij helpen?' Zomaar een noodkreet op de Facebookgroep 'Leraar Nederlands', net als: 'Mijn vierdeklasleerlingen vinden het gewoon een saai verhaaltje over een koning. Dus ben ik op zoek naar leuke werkvormen die te gebruiken zijn bij *Karel ende Elegast*.' Op dergelijke oproepen komen veel reacties, van collega's die met hetzelfde zitten of collega's die bruikbare ideeën opperen. Een van die ideeën komt van de mensen achter Hoosh Educatie.

Hoosh Educatie biedt ondersteuning aan docenten Nederlands bij het geven van literatuurgeschiedenis. Het eerste project is *Oh my God!*. Vier middeleeuwse teksten zijn het uitgangspunt van dit project. Het zijn echte klassiekers: het mirakelspel *Mariken van Nieumeghen*, de legende *Beatrijs*, het ridderverhaal *Karel ende Elegast* en het avonturenverhaal *Reis van Sint Brandaan*. Het project heeft een andere benadering van literatuurgeschiedenis, maar het is meer dan dat. Het is een compleet vakoverstijgend performanceproject, waar naast Nederlands alle kunstvakken en CKV bij betrokken kunnen worden. Dat klinkt ingewikkelder dan het in werkelijkheid is, want de mensen van Hoosh Educatie die het project begeleiden, weten van wanten en bieden steun gedurende het hele traject.

BEGINNEN BIJ NU

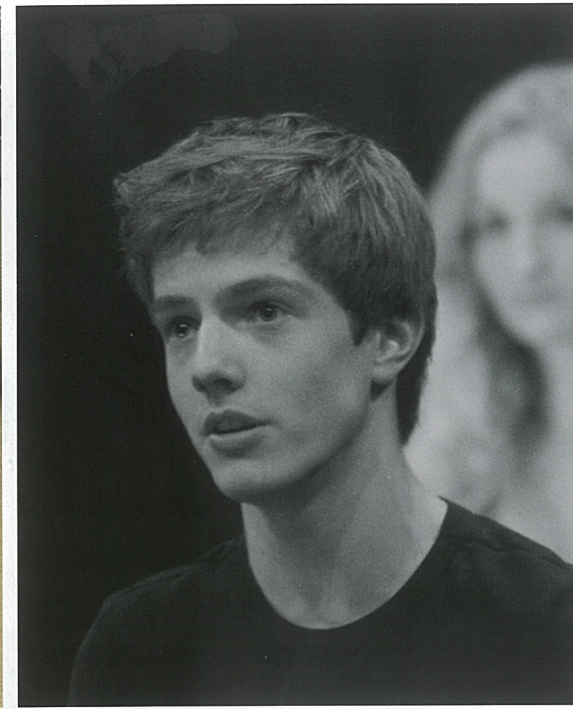
Hoosh Educatie stimuleert het idee om de historische literatuur vanuit het heden te benaderen én om werkvormen te zoeken die leerlingen actief maken. De leerlingen gaan in verschillende kunstdisciplines aan de slag met de historische teksten. Zo komen zowel de literatuurgeschiedenis als de teksten zelf dichtbij hen te staan. Om acht uur komen de docenten van Hoosh Educatie aan op het Kennemer College in Beverwijk. Twee auto's vol kostuums, decors en materialen worden uitgeladen en naar

het lokaal beeldende vorming gebracht. Vooraf zijn ze al op de school geweest om te bekijken waar de performances die de leerlingen zullen gaan maken, worden gespeeld. Voor nu is het lokaal beeldende vorming de werkplek waar alles wordt voorbereid. De leerlingen komen binnen en de docenten laten de middeleeuwse teksten nog even de revue passeren via cartoonse beelden. Daarnaast wordt duidelijk wat de leerlingen kunnen verwachten: vandaag bereiden de leerlingen alles voor, volgende week is de generale repetitie en het festival waar hun optredens deel van uitmaken. De groep leerlingen verdeelt zichzelf in drie groepen. Er ontstaan een Karelgroep, een Beatrijsgroep en een Brandaangroep. De opdracht is voor elke groep gelijk: 'Maak met jouw groep aan de hand van een van de middeleeuwse teksten met behulp van de bijbehorende kunst opdrachten een interactieve performance van tien minuten.'

WHATSAPP EN SCOOTERS

Al pratend komt de Karelgroep snel tot een concept voor hun versie van *Karel ende Elegast*. Kernwoorden: WhatsApp en scooters. Een deel van de tekst bewerken ze tot een komisch gedicht. Een paar andere leerlingen schilderen een enorme tekening die tijdens de voor-dracht steeds verder wordt uitgerold en tegelijkertijd neemt een ander deel van de groep de muziek voor hun rekening. Een jongen uit de Beatrijsgroep heet Thijs. 'Waarom noemen we het

stuk niet Beatrijs in plaats van Beatrijs? Dan is het een homoseksuele relatie.' De Brandaangroep is lang in gesprek over wat de functie van reizen vroeger was en wat de functie nu is. Ze besluiten hun performance de vorm van een ruimtereis te geven. Het publiek stapt een ruimteschip binnen en ervaart via filmpjes wat er om hen heen te zien is. De Brandaangroep verdeelt taken en in subgroepjes gaan ze aan de slag. Alle leerlingen werken keihard. De leerlingen worden gestimuleerd om te kijken naar de

betekenis van het middeleeuwse verhaal in deze tijd. Dat is anders dan de gebruikelijke historische benadering: niet het verleden is in eerste instantie belangrijk, maar het heden. Daarin onderscheidt het project zich ook van de gebruikelijke situatie. Doelen in het voortgezet onderwijs zijn vaak te eenzijdig gericht op het plaatsen van het werk in de historische context. Hier verloopt het proces andersom: eerst zien wat het je nu nog zegt, dan pas kijken naar het verleden.

ARTISTIEKE VISIE

De artistieke visie die ten grondslag ligt aan het maken van de performances over middeleeuwse literatuur bevat twee belangrijke termen: **interdisciplinair werken** en **interactieve performance**. Ten eerste zijn leerlingen in staat zelf te kiezen met welke kunstdisciplines zij aan het werk willen gaan. Daarnaast is het de bedoeling dat elke groep samen tot één performance komt. Die eenheid ervaart het publiek pas wanneer de verschillende onderdelen tot een geheel zijn gemaakt. Daar is een interdisciplinaire manier van werken voor nodig. Verder past deze manier van werken in onze tijd. Het komt steeds vaker voor dat kunstenaars niet meer vanuit één specifieke discipline werken. Vanuit de visie van authentieke kunsteducatie zoekt Hoosh Educatie aansluiting bij de professionele kunstenaar en daarmee bij interdisciplinair werken. Het interactieve karakter van de performances zorgt ervoor dat de scheiding tussen het publiek en de makers deels wegvalt en dat het kijken naar en ervaren ervan een collectieve aangelegenheid wordt.

PERSOONLIJKE ONTWIKKELING

Met literatuurgeschiedenis begint een leraar Nederlands normaal gesproken in klas 4, met leerlingen die midden in de puberteit zitten. Pubers zijn nogal op zichzelf en hun eigen vertrouwde leefwereld gericht en zijn snel geneigd het leven als een onvermijdelijke onveranderlijkheid te beschouwen. Literatuuronderwijs kan juist een belangrijke rol spelen in het verrijken van hun blikveld. Als leerlingen niet op zijn minst af en toe in aanraking gebracht worden met andere levensvisies, andere culturen en andere tijden kan hun blikveld ook niet groter worden. Door kennis te maken met deze middeleeuwse werken die vanuit een heel ander wereldbeeld tot stand zijn gekomen, kunnen pubers kritisch leren staan ten opzichte van het heden en daardoor leren de eigen cultuur, positie en identiteit te relativiseren. Een ander belangrijk aspect van het project is het reflecteren van de leerlingen, niet alleen op de traditionele lesstof, maar ook op elkaar. Tussentijds zien ze elkaars werk. Dat geeft een impuls om de laatste stap te zetten naar het afmaken van hun eigen performance. De leerlingen leren van elkaar en, gestimuleerd en wat bijgestuurd door docent en projectbegeleiders, komen zo tot een vaak verrassend eindresultaat.

FESTIVAL

Het is twee uur 's middags, een week later, en de docenten van Hoosh Educatie zijn weer op school. Na een korte instructie gaat iedereen weer aan de slag. Over een uur moet de eerste versie van hun performance af

zijn. Daarop zal gereflecteerd worden voor de definitieve versie wordt gemaakt. Het kijken naar elkaars werk levert een enorme impuls op. Ze zijn echt onder de indruk van elkaars werk. De sfeer is rommelig, er moet worden samengewerkt in een creatief proces. Hoe ze de opdracht willen doen, kunnen ze in grote mate zelf bepalen, vandaar deze sfeer. Intussen zijn ook de acteurs gearriveerd die tijdens het festival de voorstelling *Dit is Mariken* spelen. Met interesse nemen ze de werklust van de leerlingen waar. Om zeven uur komen de eerste toeschouwers binnen. Het festival *Oh my God!* is begonnen. Op het middeleeuwse marktplein klinkt muziek. Het publiek laat zijn ziel wegen, biecht, koopt een aflat en draait aan het rad van fortuin. Daarna zijn de performances van de leerlingen te zien op verschillende plaatsen in de school. Als dat achter de rug is en iedereen kan ontspannen, komen ze bij elkaar op het marktplein en zien de leerlingen samen met hun ouders *Dit is Mariken*, een muzikale voorstelling over een meisje dat volwassen wordt en leert om eigen keuzes te maken.

HAKEN EN OGEN?

Het project *Oh my God!* is gemaakt door ervaren docenten die al jaren voor de klas staan. Zij weten welke haken en ogen er zitten aan het organiseren van een project. Vanuit hun artistieke visie (zie kader) willen ze dan veel, maar blijven ook altijd praktisch. Ze zoeken oplossingen voor eventuele problemen en bezwaren dicht bij huis, of liever dicht bij school. Want waarom zou je een heel decor meeslepen als de kelder of het hok van de conciërge al een opvallende gelijkenis vertoont met de hel? Met minimale middelen zet Hoosh Educatie in korte tijd een festival neer waar iedereen - leerlingen, docenten en publiek (ouders!) - met een goed gevoel aan zal terugdenken. ♦

Ninet Kaijser is docente beeldende kunst en mede-oprichter van Hoosh Educatie. Zij werkt vanuit de gedachte dat cultuureducatie een effectief middel kan zijn om historische letterkunde boeiender te maken voor de scholieren.